

An aerial photograph of Ekerö, Sweden, showing a dense residential area with red-roofed buildings, a large parking lot, and a bridge crossing a river. The town is surrounded by lush green forests and a large lake in the background under a clear blue sky.

**Socialnämndens
lokal försörjnings-
prognos
2024–2030**

Socialnämnden

Mathias Elmersjö
Utvecklingsledare
mathias.elmersjo@ekero.se

Socialnämndens lokalförsörjningsprognos 2024–2030

Dnr SN23/121

Inledning

Socialnämnden är beroende av lokaler för att kunna genomföra sitt uppdrag så som det är angett i lagstiftning och kommunens mål. Idag förfogar socialnämnden över ett flertal olika typer av lokaler, både som hyresgäst hos kommunstyrelsen och Ekerö Bostäder samt hos privata fastighetsägare. Det gäller både speciellt inrättade typer av boenden för specifika målgrupper och vanliga bostäder i det ordinarie bostadsutbudet.

I takt med att Ekerö kommuns befolkning växer samt socialförvaltningens arbetsätt och metoder utvecklas behövs även planering gällande framtida behov av lokaler.

I detta PM görs en övergripande beskrivning över socialnämndens ansvar och prognoser över nämndens behov kommande år utifrån idag kända förutsättningar. Syftet är att ge ett långsiktigt perspektiv på dels olika typer av bostädsbedömda boenden samt behov av andra typer av lokalresurser.

Socialnämndens uppdrag

Socialnämnden har i uppdrag att inrätta boenden för vilka beslut från myndigheten krävs för att kunna få tillgång till bostäderna och de tillhörande tjänsterna. Dessa typer av boenden är reglerade i lagstiftning och består företrädesvis av en kombination av bostäder och personalbundna tjänster. Exempel på detta är särskilda boenden för äldre, bostäder med särskild service enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) samt hem för vård eller boende (HVB) för ensamkommande barn.

Socialnämnden har vidare behov av att ordna bostäder till särskilda målgrupper i vissa fall. Då handlar det om bostäder inom det ordinarie bostadsbeståndet som nämnden hyr i första hand för att sedan hyra ut till enskilda.

Vidare har socialnämnden kommunfullmäktiges uppdrag att verkställa mottagandet av anvisade nyanlända vuxna och familjer. För detta ändamål behövs bostäder.

Slutligen har socialnämnden ansvaret för ensamkommande barn och unga i Ekerö kommun. Denna målgrupp placeras i första hand i HVB eller stödboenden, men kan vara i behov av olika stöd- eller träningsboenden efter ålder och uppehållstillstånd.

Finns inte tillgång till platser i egna boenden, HVB, bostäder m m i Ekerö kommun är nämnden skyldig att för alla målgrupper upphandla och köpa platser externt utanför Ekerö. Fördelen med detta är att kommunen inte behöver finansiera egna volymstyrda verksamheter. Nackdelen är att det medför högre genomsnittliga dygnskostnader att köpa platser externt och att det försvårar ett långsiktigt stöd.

Socialnämndens medverkan i planeringen

Enligt Ekerö kommuns lokalförsörjningsprocess överlämnar socialnämnden underlag för behovsutvecklingen till stadsbyggnadsförvaltningens fastighetsenhet för vidare planering. I ett senare skede i processen har socialnämnden att tydliggöra krav kring utformningen av de lokaler som ska tillskapas för att möta nämndens behov. Däremellan avgörs om behovet ska tillgodoses genom exploateringsprojekt, detaljplanering av kommunal mark eller genom om-/tillbyggnationer av befintliga fastigheter.

Befolkningsprognos

Ett viktigt verktyg för planeringen av framtida lokalbehov är befolkningsprognosen. Enligt kommunens befolkningsprognos för åren 2023–2034¹ kommer Ekerös befolkning att växa från ca 29 400 invånare vid ingången av 2024 till närmare 34 000 invånare 2030 (se tabell 1).

- Barn och unga 0–18 år beräknas bli ca 1 100 fler fram till 2030.
- Åldersgruppen 19–64 år beräknas öka med ca 2 600 personer under perioden.
- Åldersgruppen 65+ väntas öka med ca 850 personer fram till 2030, varav drygt 500 personer inom gruppen 80+. Fram till år 2026 väntas den senare gruppen öka med ca 330 personer.

Tabell 1: Befolkningsprognos Ekerö kommun 2023–2030 baserat på åldersgrupper.

Ålder/År	2023	2024	2026	2028	2030	Ökning 2023-30
0–18	8 116	8 094	8 223	8 635	9 218	1 102 (14 %)
19–64	16 034	16 077	16 548	17 596	18 640	2 606 (16 %)
65–79	3 744	3 713	3 676	3 831	4 081	337 (9 %)
80+	1 520	1 649	1 854	1 978	2 032	512 (34 %)
Totalt	29 414	29 533	30 301	32 040	33 971	4 553 (16 %)

¹ WSP Sverige AB (2023) *Befolkningsprognos Ekerö kommun 2023–2034*

För socialnämndens del är utvecklingen av antalet barn och unga samt antalet äldre särskilt intressant.

Socialförvaltningen arbetar dock med kommunens samtliga invånare som målgrupp. Befolkningsutveckling innebär att fler människor kommer kontakta socialtjänsten för stöd, om andelen av befolkningen som är aktuella hos socialtjänsten inte minskar. I diagrammet nedan syns hur befolkningsutvecklingen beräknas se ut för olika åldersgrupper fram till 2030.

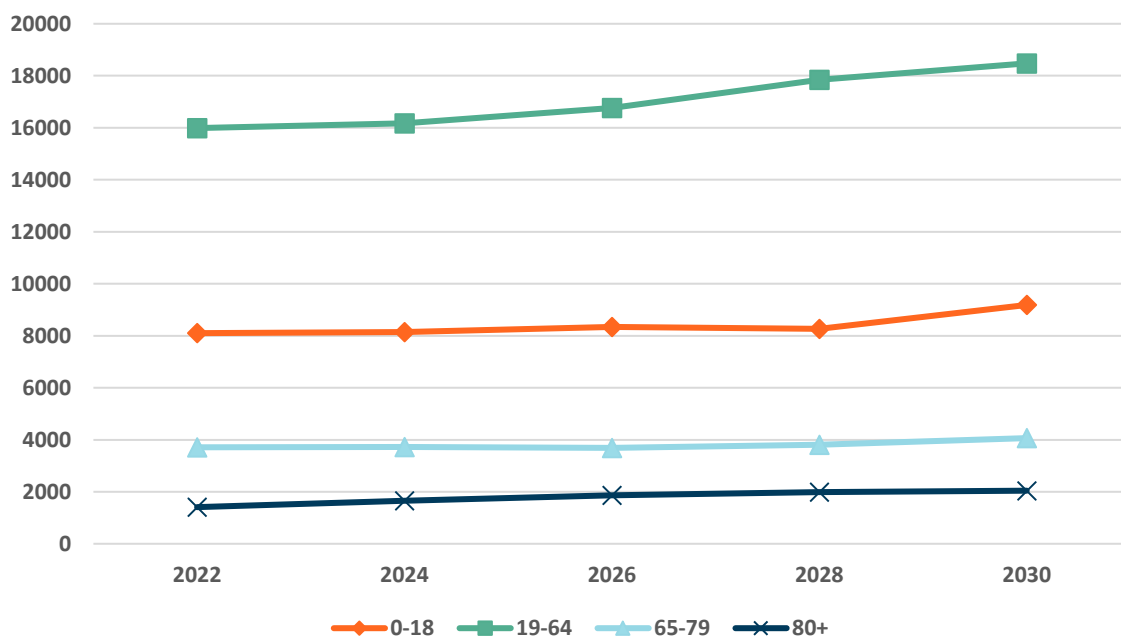

Diagram 1: Befolkningsutveckling Ekerö kommun 2022–2030 fördelat på åldersgrupper.

Särskilt boende för äldre enligt SoL 5 kap § 5 – platsprognos

Äldre medborgare i Ekerö kommun som får stöd och insatser från socialtjänsten får i huvudsak hemtjänst och särskilt boende. Personer med behov av stöd med omvårdnad, tillsyn och service får som regel hemtjänst i första hand. För de som har omfattande behov kan särskilt boende erbjudas. För närvarande uppgår antalet mottagare av äldreomsorg till ca 600 personer², varav 225 har beslut om särskilt boende. Av dessa bor i dagsläget 20 personer på boenden utanför kommunen, de flesta på olika typer av profilboenden som inte kan erbjudas inom kommunen.

Särskilt boende för äldre SoL 5 kap § 5

Boenden med lägenheter samt gemensamhetsutrymmen och personalutrymmen för personer med omfattande behov av vård, omsorg, service och tillsyn. Personen hyr bostaden motsvarande som en hyresrätt.

Exempel: Ekgården, Kullen, Söderströmsgården

Ekerö kommun har för närvarande 3 särskilda boenden för äldre med sammanlagt 200 platser, varav 7 platser för korttidsvård. Därtill nyttjas ytterligare 10 platser i så kallade paviljonger, i anslutning till Söderströmsgården i Stenhamra.

Befolkningsprognos 65+

Under de kommande åren väntas antalet invånare över 65 år öka med drygt 800 personer fram till 2030 (tabell 2). Den genomsnittliga ökningen är ca 200–300 personer vartannat år. Sammantaget väntas Ekerös befolkning över 65 år öka med 16 % till 2030 jämfört med idag.

Tabell 2: Befolkningsprognos 65+ 2023–2030

Ålder/År	2023	2024	2026	2028	2030	Ökning 2023-2030
65–79	3 744	3 713	3 676	3 831	4 081	337 (9 %)
80–89	1 305	1 419	1 588	1 677	1 698	393 (30%)
90+	215	230	266	301	321	106 (49%)
65+ totalt	5 264	5 362	5 530	5 809	6 100	836 (16%)

² Exklusive brukare med enbart larm eller matleverans.

Störst utveckling väntas inom åldersgruppen 90+, som beräknas öka med närmare 50 % mellan 2023–2030, vilket motsvarar drygt 100 personer.

Befolkningsutvecklingen i åldersgruppen 65–79 år väntas inte bli alls lika stor, utan för perioden 2022–2030 väntas en ökning med knappt 350 personer i den gruppen (9 %).

Prognos särskilt boende för äldre

Åldersgruppen 80+ är ur planeringssynpunkt av stor vikt då sjuka personer 80 år eller äldre tenderar att stå för en betydande andel av äldreomsorgens resurser och i störst utsträckning vara i behov av platser i särskilt boende.

I Socialstyrelsens databas³ återfinns uppgifter om hur stor andel av Ekerös äldre befolkning som bor på särskilt boende. Genomsnittet för åren 2018–2022 var:

- 65–79 år: 1,7 %
- 80+ år: 16,3 %

Om denna andel är stabil över tid kommer ca 400 personer över 65 år att behöva plats på särskilt boende 2030, varav ca 350 personer i åldersgruppen 80+. Trenden är dock nedåtgående, till stor del beroende på pandemiåren 2020 och 2021. Dessa siffror ger heller inte i övrigt en heltäckande bild av det framtida behovet då de inte tar hänsyn till förändringar över tid vad gäller exempelvis äldres hälsa och omsorgsinsatser.

Sådana faktorer beaktas emellertid i socialnämndens långtidsprognos⁴ för platser i särskilt boende, som reviderades våren 2017 utifrån den då aktuella befolkningsprognosen och utfallet kring platsbehovet de föregående åren. Även den prognosen sträcker sig till 2030 och visar på att behovet av platser i särskilt boende kan väntas öka med ca 30–40 platser per vartannat år.

Tabell 3: Långtidsprognos platser i särskilt boende

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2026	2028	2030
Antal platser, långtidsprognos		210	220	235	250	271	300	323	339
Antal platser, budget	203	205	202	207	217	226			
Antal platser, utfall	209	202	203	209	224 ⁵				
Nytt särskilt boende							x	x	

³ <https://sdb.socialstyrelsen.se/ifa/ald/>

⁴ Lagergren, Mårten (2017) "Reviderad prognos avseende behovet av äldreomsorg i Ekerö kommun".

⁵ Prognos för helår 2023.

Prognosen utgår ifrån antaganden om befolkningsutveckling och hur stor andel inom olika åldersgrupper som hade plats på särskilt boende 2017. Antagandena ska inte tas som exakta utan visar den förväntade utvecklingen. Fram till början av 2020 följde behovsutvecklingen prognosen väl. I samband med covid-19-pandemin sjönk emellertid behovet drastiskt, dels mot bakgrund av det verkställighetsstopp som infördes för särskilt boende initialt och dels på grund av minskat antal ansökningar om plats på särskilt boende. Senvåren 2021 började behovet öka igen men ökningstakten har hittills varit långsammare än prognosen.

Pandemins långsiktiga konsekvenser vad gäller behovsbilden är idag svår att överblicka. I diagrammet nedan syns det prognosticerade behovet av SÄBO-platser i förhållande till den beräknade kapacitet som aktuella byggplaner förväntas generera (grön linje). Den mörkblå linjen visar behovet baserat på tidigare nämnda prognos (tabell 3). Den orangea linjen visar den faktiska utvecklingen fram till 2023 och sedan en uppdaterad prognos baserad på andelar i olika åldersgrupper med insatsen särskilt boende vid ingången av 2023, med en framskrivning fram till 2030 utgående från befolkningsprognosen.

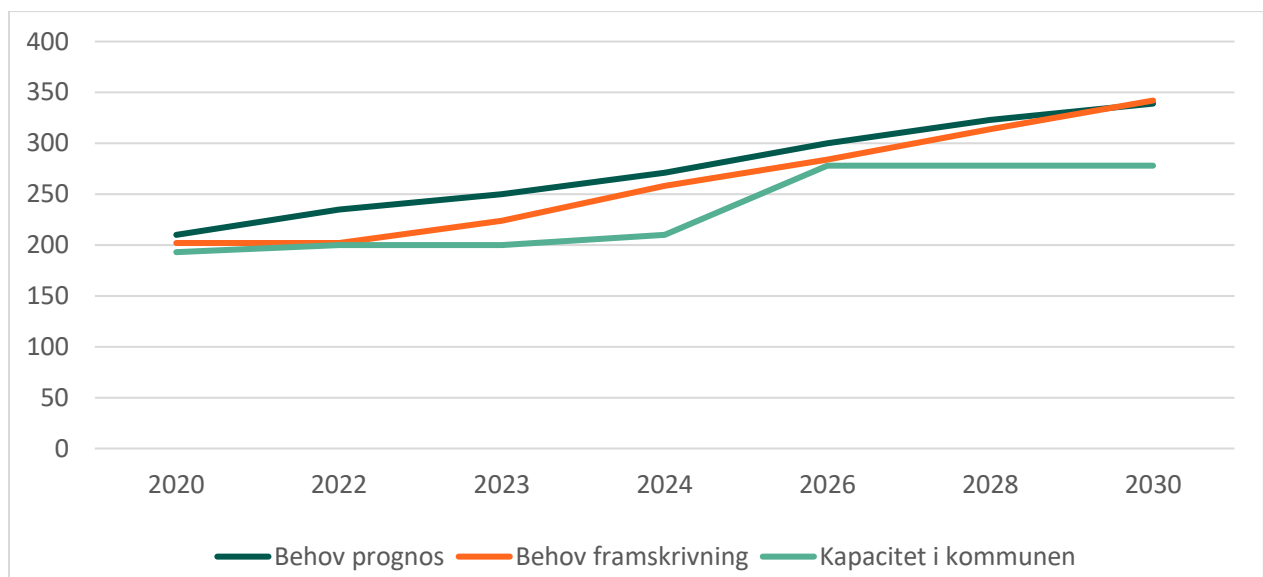

Diagram 2. Prognosticerat behov av platser på SÄBO i förhållande till beräknad kapacitet

Kapacitet

Kapaciteten vad gäller platser i särskilt boende bedöms för närvarande som tillräcklig i förhållande till behovet. Om behovsutvecklingen fortsätter i samma takt som under 2023 finns dock risk för en underkapacitet inom 1-2 år. Flera projekt pågår för att säkra kapaciteten även under kommande år.

Kommunfullmäktige fastställde i juni 2021 hyresavtal avseende ett särskilt boende inom ramen för exploateringen av Tråkvista torg. Boendet kommer att ha 70 platser och beräknas vara färdigt för inflyttning under tredje kvartalet 2025.

För den långsiktiga planeringen fram till 2030, vilken innefattar ytterligare ett vård- och omsorgsboende, har hittills nuvarande Tappsund 1:71 pekats ut som möjligt alternativ.

Parallellt med planeringen av ökad nettokapacitet pågår en process för att ersätta Ekgården, efter att Arbetsmiljöverket underkänt 35 av lägenheterna pga för litet arbetsutrymme runt säng och i badrum och genom föreläggande, vid vite om 1 mkr, förbjudit omsorgsarbete i dessa lägenheter. Från början gällde föreläggandet från januari 2021. Enligt den ursprungliga planen skulle alla lägenheter vara ombyggda till 2021. De nya lägenheterna visade sig dock bli för små för att en god boendekvalitet skulle kunna upprätthållas och ett förslag togs fram om att istället tillskapa ett nytt vård- och omsorgsboende på Tranholmen, till vilket Ekgårdens verksamhet sedan flyttas. Förslaget godkändes av kommunfullmäktige i juni 2020 och upphandling av hyresavtal för det nya boendet skedde under början av 2021. På grund av att tilldelningen först överprövades (men sedan fastställdes av Förvaltningsrätten), att bygglovsprocessen blev fördröjd och att bygglovets sedan överklagats är tidpunkten för tillträde i dagsläget oklart.

Kommundirektör och socialchef har vid två tillfällen tillskrivit Arbetsmiljöverket med hemställan om att framskjuta föreläggandets ikraftträdande för Ekgården. Arbetsmiljöverkets senaste beslut, i september 2022, innebär att föreläggandet skjuts fram till den 31 december 2025.

Processen att uppföra paviljonger i anslutning till Söderströmsgården, vilka från början var tänkta som evakueringsboende under den tidigare planerade ombyggnationen av Ekgården, har fullföljts utifrån den behovsbild som var rådande när beslutet fattades. Genom dessa paviljonger kan det tillkommande behovet av platser i särskilt boende tillgodoses fram till dess att det nya vård- och omsorgsboendet i Träkvista står klart. På grund av tidigare nämnda behovsminskning har dock inte platserna i paviljongerna hittills behövt ianspråkats fullt ut. Under 2024 bedöms det dock finnas behov av att nyttja lokalernas fulla kapacitet.

För att kapaciteten ska motsvara behoven av platser i särskilt boende under de kommande åren är bedömningen att det krävs både en lösning för att ersätta Ekgården och ett helt nytt boende som ger ökad nettokapacitet.

Gruppboendestäder och serviceboendestäder enligt LSS § 9.9 – platsprognos

Insatser enligt LSS utgör en betydande del av socialnämndens budget, men berör relativt få personer. Enligt Socialstyrelsens statistik⁶ hade 209 personer i Ekerö kommun insatser enligt LSS i oktober 2022.

LSS-insatser har en avgränsad målgrupp, definierad enligt LSS tre personkretsar. För målgruppen är det främst två typer av boenden som socialnämnden är ansvarig för:

Gruppboendestäder LSS § 9.9

Samlokaliserade enheter av 4–6 fullvärdiga bostäder med tillgång till allmänna gemensamhetsutrymmen och personalutrymmen för personer med omfattande behov dygnet runt. Bostäderna ligger i direkt anslutning till gemensamhetsutrymmet. Personen hyr bostaden motsvarande som en hyresrätt.

Exempel: Skärviks gruppboende, Solbackens gruppboende, Svalans gruppboende

Serviceboendestäder LSS § 9.9

5–15 fullvärdiga bostäder med tillgång till allmänna gemensamhetsutrymmen och personalutrymmen för personer med varierande behov dygnet runt. Bostäderna kan vara utspridda i ett grannskap, vanligt att det lokaliseras insprängt i flerbostadshus som ett trapphusboende. Personen hyr bostaden motsvarande som en hyresrätt.

Exempel: Roshagens serviceboende, Ångbåtens serviceboende, Ekerö Serviceboende

För närvarande finns 66 LSS-bostäder lokaliserade i Ekerö kommun, varav 6 st är gruppboenden med sammanlagt 26 lägenheter och 6 serviceboenden med sammanlagt 40 lägenheter. Ca en tredjedel av de personer från kommunen som har en LSS-insats i form av bostad med särskild service får sin boendeinsats verkställd på boenden utanför kommunen. I de flesta fall beror detta på anpassningar till individuella behov som är svåra att tillgodose inom kommunen.

Prognos bostad med särskild service

När det gäller prognostisering av behovet av LSS-bostäder är befolkningsprognosen inte ändamålsenlig att utgå från, då det inte finns ett verktyg för uppskattning av LSS-personkretsar och antaganden om framtida behov av stöd. Den tillgängliga prognosen

⁶ Socialstyrelsen (2021) ”Statistik om insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade 2021”.

baseras istället på kunskap om enskilda genom bland annat andra insatser enligt LSS och samarbete med särskolan.

Denna modell innebär också betydande osäkerheter. Därtill kan personer som flyttar till Ekerö och ansöker om LSS-insatser tillkomma. Prognoserna är alltså osäkra, vilket också syns i jämförelse mellan nämndens budget och bokslut för de senaste åren (tabell 4). I dagsläget bor en del personer med stora omvårdnadsbehov i servicebostad. Därför är det framförallt kapaciteten vad gäller gruppboendestäder som kommer att behöva utökas de kommande åren.

Tabell 4: Prognos bostad med särskild service LSS

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2026	2028	2030
Prognos, nya personer							3	3	2	2
Budget, årsplatser	105,5	104	105	103	101	93 ⁷				
Antal platser utfall	103	100	98	92	92	90				
Ny gruppboendestad (å 6 platser)								x	x	

Bedömningen är att det fram till år 2028 kommer att finnas behov av två nya gruppboendestäder i kommunen för att möjliggöra verkställighet av insatserna inom kommunen. För detta ändamål fastställde socialnämnden i september 2023 ett ramprogram för bostad med särskild service, som anger de grundläggande utformningskraven för den här typen av boenden. Möjliga lokaliseringar för dessa boenden är framförallt inom ramen för exploateringsprojekten kring Ekerö centrum och centrala Stenhamra.

Lokaler för daglig verksamhet

Ca 120 personer i kommunen har i dagsläget insatsen daglig verksamhet inom ramen för LSS. Ekerö dagcenter (Insperia) står för utförandet av en stor del av dessa insatser.

Verksamhetens lokaler blev under 2018 utdömda av brandsäkerhetsskäl och verksamheten har därför flyttat till tillfälliga lokaler. Innan år 2030 kommer det finnas behov av att ordna en långsiktig lokallösning för Insperia. Även vissa mindre lokaler som används för daglig verksamhet kommer att behöva bytas ut inom några år. Inom verksamhetsområde funktionsnedsättning undersöks just nu hur behovet av lokaler kan tillgodoses inom kommunens nuvarande bestånd och vilka tillkommande lokaler som kommer att behövas i framtiden.

⁷ Prognos för helår 2023.

Lokaler för myndighetsutövande och administrativ personal

Socialförvaltningen i Ekerö kommun har ca 100 medarbetare som arbetar med myndighetsutövning eller administration. I takt med att kommunens befolkning ökar ansöker också fler om olika typer av insatser, vilket kräver mer resurser för utredning och bedömning samt utveckling av arbetsätt och metoder. Det innebär att mer personal behöver anställas som också behöver beredas en fysisk arbetsplats. Därtill ökar mängden material som behöver arkiveras i takt med att utredningarna blir fler.

I dagsläget är socialförvaltningens socialsekreterare, biståndshandläggare och administrativa personal utspridda på flera olika adresser runt Ekerö centrum. Behov finns därför av om- och utbyggnation av socialförvaltningens lokaler på Tappströmsvägen för att möjliggöra en högre grad av samlokalisering, vilket dels bedöms kunna öka samarbetet inom förvaltningen men även bidra till att attrahera nya medarbetare till de aktuella enheterna.

Behov finns också av utökat arkivutrymme för handlingar som genereras av myndighetsutövningen då det råder platsbrist i det befintliga arkivet. Vidare behöver det tillskapas arkivutrymme för ändamålsenlig hantering av handlingar som skapas inom utförarverksamheter.